

FOKUS

Alat za mapiranje

Individualna procena – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete

Working together
for children in criminal
proceedings

Decembar 2021. godine

Terre des hommes
Helping children worldwide.

Projekat FOKUS sufinansira Program Evropske unije za prava, jednakost i državljanstvo (2014 – 2020)

Odricanje od odgovornosti

Sadržaj dokumenta *FOKUS - Alat za mapiranje: Individualna procena – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete* odražava isključivo stavove autora koji je jedini za njih odgovoran. Evropska komisija ne prihvata bilo kakvu odgovornost za moguće korišćenje informacija koje on sadrži.

Sadržaj

Zahvalnost.....	4
0 projektu FOKUS	5
Uvod.....	7
1. Zakon, politika i postupak koji se odnose na procese individualne procene	8
1.1 Tabela sa pregledom postojećih elemenata koji podržavaju procese individualne procene.....	8
1.2 Informativna pitanja: Zakon, politika i postupci	9
2. PRAKSA: Kako se sprovodi individualna procena okolnosti i potreba dece?	10
2.1 TABELA: Pregled procesa individualne procene.....	10
2.2 TABELA: Pregled faza postupka i sprovođenja i/ili korišćenja individualne procene.....	12
2.3 Informativna pitanja: Praksa u fokusu.....	14
a) Kako se sprovodi individualna procena?	14
b) Kako se procena uzima u obzir?.....	15
c) Razna razmatranja:.....	16
3. Razmišljanja o procesima individualne procene, izazovima i mogućnostima	17
Uticaj procesa individualne procene	17
Trenutni izazovi.....	17
Potencijalne mogućnosti za promene.....	18
Kratka analiza glavnih potreba i mogućnosti (kratkoročna/srednjoročna i dugoročna) u vezi sa sledećim:.....	18

Zahvalnost

Ovaj dokument **FOKUS - Alat za mapiranje** je izrađen u okviru projekta FOKUS i predstavlja deo **FOKUS alata i resursa**. Ova verzija je izrađena za sprovođenje procesa pilotiranja u okviru projekta FOKUS u 2021. godini u Bugarskoj, Holandiji, Srbiji, Rumuniji i Grčkoj. FOKUS - Alat za mapiranje pomaže relevantnim akterima da preispitaju situaciju u pogledu razvoja procesa individualne procene (alat)

Rebeka O'Donel (Child Circle) je preuzela vodeću ulogu u izradi Standarda, uz dragocen doprinos Silvije Randaco, ekspertkinje za maloletničko pravosuđe, Anemike Voltuis, istraživačice, medijatorke i trenerkinje, Mariame Dialo, regionalne menadžerke programa za pristup pravdi Regionalne kancelarije Terre des hommes za Evropu, i Orinde Đoni, regionalne koordinatorke projekta FOKUS, kao i naših partnera - Centra za prava deteta (Srbija), Defence for Children (Holandija), SAPI (Bugarska), Terre des hommes Hellas (Grčka) i Terre des hommes Romania (Rumunija).

0 projektu FOKUS

FOKUS¹, projekat koji finansira Evropska unija (2020 – 2022), usmeren na promovisanje i podržavanje ispunjenja obaveza koje propisuje EU u pogledu sprovođenja **individualnih procena potreba i okolnosti dece uključene u krivični postupak, bilo da li su žrtve, optuženi ili osumnjičeni**. Ove obaveze su utvrđene u tri direktive EU koje se odnose na borbu protiv seksualnog zlostavljanja i eksploatacije dece², prava žrtava³ i procesne zaštitne mere⁴, prenete u nacionalno pravo, a ponekad i dopunjene nacionalnim pravom.

Krajnji cilj ovog projekta je da podrži pravosuđe usmereno na dete i da obezbedi da deca u kontaktu sa zakonom, bilo da su žrtve ili optužena, dobiju individualizovani tretman i da imaju pristup personalizovanoj podršci i odgovorima, uključujući i kroz procese restorativne pravde. Partneri na projektu FOKUS vide sprovođenje **procesa pouzdane i multidisciplinarnе individualne procene kao ulaz u pravosuđe usmereno na dete**. FOKUS je naročito usmeren na sledeće:

1. Stvaranje sistematičnih praksi individualne procene koji se češće primenjuju u slučaju dece uključene u krivični postupak.
2. Izgradnja znanja, kapaciteta i veština profesionalaca koji se bave maloletničkim pravosuđem u vezi sa standardima, alatima, postupcima i procesima u korišćenju multidisciplinarnih individualnih procena dece u krivičnim postupcima.
3. Izgradnja znanja i kapaciteta dece u vezi sa pravima koja imaju u krivičnopravnom sistemu i osnaživanje dece da postanu pokretači promena i zalažu se za pravosuđe usmereno na dete.

Projekat je omogućio učenje kroz međunarodnu razmenu praksi između pet ciljnih zemalja: Bugarske, Grčke, Srbije, Rumunije i Holandije. Partneri na projektu FOKUS su identifikovali raskorak između teorije i prakse sprovođenja individualne procene, odnosno nedostatke koji su rešavani tako što su profesionalcima pruženi novi, praktični alati i resursi za primenu i sistematizovanje procesa i prakse individualne procene u njihovim zemljama.

Glavni FOKUS alati i resursi koji su izrađeni su sledeći:

1. FOKUS standardi: pružaju vodeće principe za sprovođenje individualnih procena za decu koja su uključena u krivični postupak, uključujući poštovanje Povelje o osnovnim pravima i Konvencije UN o pravima deteta (alat)
2. Alat za samostalno razmatranje primene FOKUS standarda: prati FOKUS standarde i pomaže relevantnim akterima i profesionalcima u razmatranju toga kako se standardi primenjuju ili kako se mogu bolje primeniti u njihovoj praksi ili u nacionalnim sistemima (alat)
3. FOKUS - Alat za mapiranje: pomaže relevantnim akterima da preispitaju situaciju u pogledu razvoja procesa individualne procene (alat)
4. FOKUS - Referentna tabela napretka: pomaže relevantnim akterima da identifikuju radnje za postizanje poboljšanja (alat)

¹ <https://tdh-europe.org/our-work/focus-on-my-needs-working-together-for-children-in-criminal-proceedings-/7144>

² Direktiva 2011/93/EU o borbi protiv seksualnog zlostavljanja i seksualne eksploatacije dece i dečije pornografije.

³ Direktiva 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela.

⁴ Direktiva (EU) 2016/800 o procesnim zaštitnim merama za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku.

5. FOKUS - Alat za planiranje pilotiranja: pomaže relevantnim akterima da planiraju aktivnosti pilotiranja kako bi poboljšali procese individualne procene (alat)
6. FOKUS - Rezime istraživanja individualnih procena dece u Evropi (resursi)
7. Međunarodni standardi ljudskih prava koji se primenjuju na prakse individualne procene (resursi)
8. Pitanja i odgovori o individualnoj proceni – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete: ključni pojmovi i česta pitanja (resursi).
9. Materijali za podizanje kapaciteta na projektu FOKUS: priručnik za obuku, tehnički interfejs platforme i modul za e-učenje.

Uvod

Akteri koji rade sa decom u krivičnom postupku mogu koristiti ovaj alat za utvrđivanje situacije u pogledu razvoja procesa individualne procene, kao i u kombinaciji sa Alatom za planiranje pilotiranja, FOKUS standardima i Alatom za samostalno razmatranje primene FOKUS standarda. Ovaj alat se može koristiti i kao resurs za pomoć trenerima u pripremi obuke.

Može se koristiti u kombinaciji sa dokumentima Pitanja i odgovori i Standardi, koji sadrže uvod u procese individualne procene i relevantne ključne elemente.

Popunjene tabele iz ovog alata se mogu koristiti kao osnovne informacije za profesionalce koji koriste dokument Alat za samostalno razmatranje primene FOKUS standarda.

Nakon procene situacije, može se koristiti alat FOKUS - Referentna tabela napretka za identifikovanje ciljeva za napredak, a FOKUS alat za planiranje pilotiranja se može koristiti za planiranje aktivnosti koje mogu pomoći u ostvarivanju napretka.

Ovaj dokument sadrži niz pitanja na koje treba da odgovore profesionalci koji rade sa decom kako bi utvrdili situaciju u pogledu razvoja procesa individualne procene. Ova pitanja su grupisana u sledeće tri oblasti:

1. Zakon, politika i postupak

1.1 Kratak pregled sistema koji podržava procese individualne procene

1.2 Informativna pitanja o pravnom, političkom i procesnom okviru

2. Praksa: Utvrditi detaljnije informacije o uspostavljenim praksama individualne procene

1.3 Pregled procesa individualne procene

1.4 Pregled faza postupka i sprovođenja i/ili korišćenja individualne procene

1.5 Informativno pitanje: Praksa u fokusu

3. Pitanja za razmišljanje o uticaju, trenutnim izazovima i potencijalnim mogućnostima za promene

1. Zakon, politika i postupak koji se odnose na procese individualne procene

1.1 Tabela sa pregledom postojećih elemenata koji podržavaju procese individualne procene

Napomena: U nekim zemljama, uspostavljeni su različiti procesi za individualne procene dece žrtava sa jedne strane i osumnjičene i optužene dece sa druge strane. Shodno tome, može biti važno da se ove tabelle popune dva puta da bi se dobio profil svakog od ovih procesa.

Pregled zakona, politike i postupka	
1. Da li postoji zakon koji se odnosi na individualne procene (jasna obaveza)?	
2. Da li postoje jasni postupci (definicija ko, kada, kako, šta, gde, u koju svrhu)?	
3. Da li postoje protokoli koordinacije (s obzirom na to da se procesi individualne procene obično oslanjaju na različite aktere koji rade zajedno na sprovođenju, korišćenju i naknadnom praćenju individualnih procena i davanju doprinosa takvim procenama)?	
4. Da li postoje alati i prakse (kao što su alati za upravljanje slučajevima ili kontrolne liste)?	
5. Da li su uključeni kvalifikovani profesionalci (obuka)?	
6. Da li su dostupni posebni resursi (npr. specijalni slučajevi i potrebe)?	
7. Da li su uspostavljeni mehanizmi odgovornosti, praćenje i revizija?	

1.2 Informativna pitanja: Zakon, politika i postupci (odgovoriti za decu žrtve i za osumnjičenu/optuženu decu)

- 1.1 Koji zakoni se bave individualnim procenama i šta propisuju? Da li se primenjuju relevantne direktive EU? (Videti Pregled međunarodnih propisa i smernica)
- 1.2 Šta kaže okvir politika o individualnim procenama? (Da li su to novije politike?)
- 1.3 Koji postupci postoje za individualne procene dece žrtava ili dece osumnjičene i/ili optužene za krivična dela?
- 1.4 Koje smernice ili uputstva za praksu postoje za individualne procene dece žrtava ili dece osumnjičene i/ili optužene za krivična dela?
- 1.5 Da li je nešto od navedenog prilagođeno deci? Da li se bave ranjivim grupama, uključujući decu?
- 1.6 Koji akteri su uključeni u procese individualnih procena (ko ih sprovodi, ko im doprinosi, ko ih koristi)?
- 1.7 Da li postoje protokoli koordinacije između različitih profesionalaca u vezi sa procesima individualne procene?
- 1.8 Koji alati su dostupni za individualne procene?
- 1.9 Koje su kvalifikacije lica i/ili organa koji sprovode individualnu procenu?

2. PRAKSA: Kako se sprovodi individualna procena okolnosti i potreba dece?

2.1 TABELA: Pregled procesa individualne procene

Napomena: U nekim zemljama, uspostavljeni su različiti procesi za individualne procene dece žrtava sa jedne strane i osumnjičene i optužene dece sa druge strane. Shodno tome, može biti važno da se ove tabele popune dva puta da bi se dobio profil svakog od ovih procesa.

<p>Koja je svrha uspostavljenih procesa individualne procene?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Obezbediti da deca imaju pristup svojim procesnim pravima ◆ Obezbediti da se uzmu u obzir posebne potrebe dece u pogledu obrazovanja, obuke i socijalne integracije ◆ Služi za utvrđivanje i evidentiranje, u skladu sa postupkom evidentiranja u određenoj državi članici, podataka o individualnim karakteristikama i okolnostima deteta koji bi mogli biti od koristi nadležnim organima prilikom (a) utvrđivanja da li je potrebno preduzeti neke posebne mere u korist deteta, (b) procenjivanja primerenosti i delotvornosti bilo kojih mera predostrožnosti u vezi sa detetom, (c) donošenja bilo koje odluke ili odlučivanja o pravcu delovanja u krivičnom postupku, uključujući i prilikom odmeravanja kazne ◆ Utvrditi posebne potrebe za zaštitom i utvrditi da li će i u kojoj meri će deca imati koristi od posebnih mera tokom krivičnog postupka ◆ Uključiti decu u proces u cilju njihovog osnaživanja za efikasnije učešće u postupku u celini
<p>Ko koristi individualnu procenu i u koju svrhu?</p>	<p>Spisak aktera Spisak odluka i/ili usluga u kojima se procena uzima u obzir</p>
<p>Ko sprovodi procenu?</p>	<p>Spisak aktera</p>
<p>Koji je obim procene?</p>	<p>Uzima se u obzir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Detetova ličnost i zrelost, detetova ekonomska, socijalna i porodična situacija ◆ Sve specifične ranjivosti

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Posebne okolnosti svakog određenog deteta žrtve, uzimajući u obzir detetove stavove, potrebe i brige
<p>Koja je uloga deteta i koja su njegova prava?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Dete je obavješteno o svrsi procene i njenim ishodima ◆ Neposredno učešće deteta ◆ Nosilac roditeljske odgovornosti ili druga odgovarajuća odrasla osoba i/ili specijalizovani profesionalac ◆ Uzimaju se u obzir detetovi stavovi, potrebe i brige
<p>Kada se procena sprovodi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ U najranijoj odgovarajućoj fazi postupka i pre podizanja optužnice (uz neke izuzetke) ◆ Ako se elementi koji čine osnovu individualne procene znatno promene, procenu treba ažurirati tokom celog postupka (najkasnije...) ◆ Žrtva treba da dobije procenu blagovremeno; ako se elementi koji čine osnovu individualne procene znatno promene, procenu treba ažurirati tokom celog postupka ● Međutim, treba da bude moguće podići optužnicu ako ne postoji individualna procena pod uslovom da je to u najboljem interesu deteta. Na primer, u slučajevima u kojima bi čekanje da individualna procena postane dostupna dovelo do nepotrebnog rizika od produžavanja pritvora za dete koje je već u pritvoru

2.2 TABELA: Pregled faza postupka i sprovođenja i/ili korišćenja individualne procene

Navedite kratak pregled postupaka sa rezimeom u priloženoj tabeli, uključujući i navođenje kada se procena sprovodi, koji akteri su uključeni u individualnu procenu i kako se ona koristi i ko je koristi.

Faza postupka	Proces individualne procene	Korišćenje individualne procene u ovoj fazi	Uključeni akteri/uloge
	<p><i>Da li se sprovodi/ažurira u ovoj fazi?</i></p> <p><i>Prva procena potreba (utvrđivanje okolnosti, potreba u pogledu psihičkog i fizičkog zdravlja)</i></p> <p><i>Detaljna procena</i></p> <p>...</p>	<p><i>Kako se koristi?</i></p> <p><i>Planiranje i priprema za intervju (krivična istraga i postupci zaštite dece)</i></p> <p><i>Upućivanje na usluge (žrtva)</i></p> <p><i>Odluke o krivičnom gonjenju, vaspitnom nalogu, restorativnoj pravdi</i></p> <p><i>Odluka o kazni i restorativnoj pravdi nakon osuđujuće presude</i></p> <p><i>Odluka o naknadi štete</i></p> <p><i>Zaštitne mere</i></p> <p><i>Socijalne mere</i></p> <p><i>Zdravstvene mere</i></p> <p><i>Edukativne mere</i></p>	<p><i>Ko su oni?</i></p> <p><i>Koja je njihova uloga?</i></p> <p><i>Sprovođenje procene, doprinošenje proceni, korišćenje procene?</i></p>
Prijavlivanje/obelodanivanje krivičnog dela	
Sprovođenje istrage			
Određivanje mera pre suđenja (osumnjичeni/optuženi)			
Određivanje mera zaštite (žrtve)			

Faza postupka	Proces individualne procene	Korišćenje individualne procene u ovoj fazi	Uključeni akteri/uloge
Naknadni intervjui			
Postupak u sudnici			
Izricanje presude			
Žrtve: postupak za naknadu štete			
Nakon postupka Pružanje podrške i obezbeđivanje pristupa uslugama			

2.3 Informativna pitanja: Praksa u fokusu

a) Kako se sprovodi individualna procena?

Razmotrite sledeće elemente i pitanja za razmišljanje:

I. Vreme procene

- ◆ Kada se sprovodi individualna procena?

II. Obim procene

- ◆ Šta se uzima u obzir prilikom sprovođenja individualne procene?

III. Akteri

- ◆ Ko odlučuje o obimu procene, naročito uzimajući u obzir da je moguće „prilagoditi obim i detaljnost individualne procene u skladu sa okolnostima slučaja i fazom postupka“?
- ◆ Kako izbeći da ova mogućnost „unapred odredi“ ili ograniči odluke ili da se u proceni propuste važni elementi koji mogu izgledati ne previše važni na prvi pogled?

IV. Izvori informacija za procenu

- ◆ Ko doprinosi proceni? Ako se intervjuiše više pružalaca informacija (npr. škola ili terapeut), kako će se te informacije preneti u konačni izveštaj? Drugim rečima, ako se informacije daju usmeno, kako će se obrađivati? Ko je odgovoran za proveru da li je ovo ispravno urađeno? (tj. da li se nacrt izveštaja šalje pružaocu informacija i da li ga pružalac informacija mora odobriti?)
- ◆ Koje su posledice po pravo na privatnost deteta?
- ◆ Ko učestvuje u multidisciplinarnoj proceni? (Potencijalna zanimanja mogućih kandidata: socijalni radnici, psiholozi, zdravstveni radnici, prosvetni radnici)
- ◆ Koja je uloga detetovog advokata?
- ◆ Koja je uloga detetovih roditelja/staratelja?
- ◆ Ko može da predloži izvore za procenu, zasnovanu na detetovim okolnostima ili karakteristikama?
- ◆ Kako omogućiti razmenu podataka - ako se odvija u multidisciplinarnom timu - u okviru jedne procene ili nekoliko njih zajedno? Kako rešiti pitanja poverljivosti?
- ◆ Koji mehanizmi postoje za razmenu informacija i dokumentovanje podataka o određenim slučajevima u jednom izveštaju? Da li je advokat uključen u obezbeđivanje poverljivosti podataka? Ako jeste, kako je advokat uključen?

V. Učešće deteta u proceni

- ◆ Informisanje deteta o procesu individualne procene kako bi se obezbedilo delotvorno učešće. Ko će biti uključen, koje informacije će biti podeljene (i sa kim), kako dete može da odgovori na izrađeni nacrt? Da li se uzima u obzir uzrast i zrelost deteta?
- ◆ Kako deca obezbeđuju da se njihovi stavovi čuju i uzmu u obzir?
- ◆ Kakva je priroda nameravane saradnje deteta?

- ◆ Koje su posledice nesaradnje deteta?
- ◆ Da li je restorativna intervencija deo procene?
- ◆ U kojim okolnostima bi detetova saradnja mogla da bude u suprotnosti sa njegovim pravom na odbranu? Kako dete ostvaruje svoja prava na odbranu tokom procene ili korišćenja rezultata procene?
- ◆ Kako bi trebalo da bude uključen advokat? Da li postoji dobra praksa za to?
- ◆ Da li razgovori sa decom ili drugi važni izvori informacija (poput negovatelja, članova porodice, nastavnika) čine deo procene, da li ih treba sprovesti na forenzički osetljiv način i ako treba, kako?
- ◆ Drugim rečima, ako se sa detetom razgovara o pitanjima koja su relevantna za postupak (npr. stepen odgovornosti), kako se to radi na način koji ne ometa sposobnost suda da direktno ispita dete?
- ◆ Da li se koriste posebne tehnike intervjuisanja kako bi se obezbedilo da dete razume pitanja? Da li se tako izbegava bavljenje činjeničnim pitanjima u vezi sa krivičnim delom koje je predmet istrage?
- ◆ Koji mehanizmi i postupci postoje kako bi se obezbedilo da procena detetovih okolnosti ne ometa krivičnu istragu ili ne umanjuje validnost detetovog svedočenja? Ovo može biti relevantno u zavisnosti od toga kada se procena sprovodi (npr. može biti pre ili posle završene krivične istrage). Isto tako, da li postoje činjenice utvrđene u krivičnoj istrazi koje bi trebalo uzeti u obzir prilikom procene?
- ◆ Koji mehanizmi postoje da bi se obezbedilo da se procena sprovodi na način prilagođen deci, kako bi se obezbedilo učešće deteta, otkrivanje važnih i relevantnih informacija i izbeglo otuđenje ili traumatizacija deteta?
- ◆ Kakva je uloga advokata u tom pogledu?
- ◆ Kada je individualna procena završena, ko je odgovoran za razgovor sa detetom o rezultatima? Koje su (pravne) opcije deteta u reagovanju na ovo što je navedeno u izveštaju? Drugim rečima, kako se garantuje pravično suđenje u postupku, konkretno, kada su uključeni drugi izvori informacija?
- ◆ Kako se može rešiti problem da previše osoba ispituju osumnjičenu decu i decu žrtve?

b) Kako se procena uzima u obzir?

- ◆ Da li postoje različiti rezultati/izveštaji od različitih organa?
- ◆ Da li postoji jedan rezultat procene?
- ◆ Ako postoji, koji je organ nadležan?
- ◆ Da li drugi organi, koji su uključeni u multidisciplinarnu procenu, mogu da daju svoje mišljenje u vezi sa procenom na sudu ili da procenu koriste u svom radu u druge svrhe, kao što su terapeutske intervencije/intervencije u vezi sa psihičkim zdravljem, kombinovane intervencije/terapije za roditelja i dete, posebna pomoć u obrazovne svrhe i zaštita dece?
- ◆ Da li se rezultati procene daju detetu i njegovom/njenom advokatu? Kako se advokat obaveštava o rezultatima?
- ◆ Koji „nadležni organi“ dobijaju rezultate procene? (npr. organi za sprovođenje zakona, sudija, tužilac, socijalni radnici, medicinski radnici, službenici u pritvorskim centrima?)

- ◆ Kako nadležni organi uzimaju procenu u obzir? Da li postoji sistematski i koherentan pristup određivanju rezultata na osnovu različitih vrsta nalaza u proceni ili je na nadležnom organu da u svakom pojedinačnom slučaju utvrdi kako specifične okolnosti utiču na rezultate i odluke?
- ◆ Kako se obezbeđuje učešće deteta u procesu? Kako se garantuje zaštita privatnosti deteta u procesu individualne procene?
- ◆ Da li postoji pravni lek dostupan detetu koje želi da ospori rezultate individualne procene?
- ◆ Da li je moguće da dete traži drugo mišljenje?
- ◆ Mogu li različiti nadležni organi donositi različite odluke (možda u različitim fazama) i kako je to koordinisano među njima? Kakva je uloga advokata u odnosu na svakog od njih?
- ◆ Ko je odgovoran da obezbedi da se procena predstavi sudiji?
- ◆ Da li član 7. samo obavezuje države članice da obezbede da detetove okolnosti budu dostupne sudiji za razmatranje ili takođe postoji obaveza da sudija primeni procenu na odluke? Da li su sudije dužne da razmotre ceo izveštaj ili mogu da izaberu elemente koje smatraju relevantnim?

c) Razna razmatranja:

- ◆ Korišćenje tehnologije u postupcima (video snimanje/video veze)
- ◆ Mehanizmi praćenja i odgovornosti i mehanizmi koji obezbeđuju prilagođavanje individualne procene tokom postupka
- ◆ Obezbeđivanje pravičnog suđenja: dostupnost individualne procene blagovremeno i bez produžavanja pritvora u prekrivičnom postupku
- ◆ U kojoj meri je prethodna individualna procena validna u tekućem postupku? Kako se ovo utvrđuje?
- ◆ Pravo na privatnost nasuprot pravu na informacije (tj. dobiti kopiju spisa predmeta): da li je individualna procena deo spisa predmeta (žrtve i osumnjičeni)? Ko je odgovoran za ovu odluku?
- ◆ Utvrđivanje obima i pojedinosti individualne procene u prekršajima
- ◆ Pravljenje veće štete u lakšim slučajevima. Na primer: Procena dece za koju se sumnja da su ukrala bombone u prodavnici mogla bi više da im šteti i da ih stigmatizuje nego kada bi se slučaj rešio delotvorno i brzo.
- ◆ U pogledu efektivnosti:
 - ▶ Zaštita dece žrtava nasuprot pravu tuženog na pravično suđenje (odnosno pravično saslušanje): koja je uloga i težina (rezultata) individualne procene? Koji je naš cilj?
 - ▶ Odgovarajuće mere ili izricanje presude: koja je uloga i težina rezultata individualne procene? Ko je odgovoran za kvalitet i validaciju individualne procene? Proveravanje da li je sadržaj nov (i ažuriran, ako je potrebno). Koji je naš cilj?

3. Razmišljanja o procesima individualne procene, izazovima i mogućnostima

Uticaj procesa individualne procene

- ◆ Koliko je delotvorna individualna procena? Da li su dostupna istraživanja?
- ◆ Kako bi mogla da bude delotvornija? Šta nedostaje ili šta je potrebno da se poboljša individualna procena?

Trenutni izazovi

Da li postoje aspekti u opštem krivičnom pravnom sistemu ili sistemu zaštite dece koji mogu da utiču na postupke individualne procene?

Pitanja za razmišljanje:

- ◆ Opšti pristup/stav o pravima deteta
- ◆ Opšti pristup okruženju pravosuđa usmerenog na dete
- ◆ Prihvatanje standarda ljudskih prava
- ◆ Opšti pristup osumnjičenoj i optuženoj deci (u pogledu kazne, zaštite, vaspitnih naloga, restorativne pravde?)
- ◆ Ograničenja u pogledu resursa: Osnovno pitanje organa: individualne procene potreba stvaraju potrebe/obaveze - ako se ne mogu ispuniti, biće ograničena želja za njihovo sprovođenje
- ◆ Jasno razumevanje koristi i mogućnosti: Kako deci i profesionalcima objasniti mogućnosti i koristi, javni interes za sprovođenje efektivnih individualnih procena.
- ◆ U kojoj meri je javnost upoznata sa pravima/potrebama žrtava/osumnjčenih i optuženih, dece uopšte?
- ◆ Koji pokretači promena postoje (ombudsmani, socijalni radnici, političari, NVO, poznate ličnosti)?
- ◆ Ostali

Koja druga pitanja i potencijalne izazove treba uzeti u obzir prilikom kreiranja budućih ili novih individualnih procena za decu žrtve i osumnjičenu decu?

- ◆ Razni i ponekad suprotstavljeni ciljevi i prioriteta individualnih procena (utvrđivanje činjenica, identifikovanje potreba, identifikovanje ranjivosti, informisanje o suđenju/izricanju presude, informisanje o odluci o vaspitnom nalogu i o restorativnoj pravdi itd.)
- ◆ Privatnost deteta nasuprot intervjuisanju pružalaca informacija i razmeni informacija
- ◆ Intervjuisanje deteta pre policijskog ispitivanja radi vođenja pravilnog policijskog ispitivanja nasuprot zaštiti deteta od samooptuživanja
- ◆ Potreba za forenzičkom procenom (koja se bavi pitanjem ograničenog kvocijenta inteligencije deteta ili dijagnozom poremećaja ponašanja)

- ◆ Nedostatak resursa za sprovođenje same procene i/ili nedostatak resursa za ispunjenje potreba identifikovanih u proceni
- ◆ Neodgovarajući postupci
- ◆ Nedostatak raspoloživog obučenog osoblja
- ◆ Korišćenje tehnologije
- ◆ Nedostatak znanja i veština
- ◆ Stavovi osoblja (npr. o pravima deteta)
- ◆ Jasnoća u vezi sa ulogama različitih profesionalaca
- ◆ Odsustvo dijaloga između različitih profesionalaca i odsustvo mehanizama koordinacije
- ◆ Prioriteti javnih politika: odvratanje, kažnjavanje, vaspitni nalozi, restorativna pravda, integrisani pristup dobrobiti/pravdi, priznavanje/podrška (ili njihov nedostatak) za pristup zasnovan na pravima deteta

Potencijalne mogućnosti za promene

- ◆ Koja praksa istraživanja i/ili pregleda postoji u ovoj oblasti?
- ◆ Ko su glavni akteri u oblasti politika koji su uključeni u razvoj, sprovođenje i/ili praćenje rezultata individualnih procena?
- ◆ Koje su se diskusije vodile o individualnim procenama na nacionalnom nivou i ko je u njima učestvovao?
- ◆ Značajni slučajevi u koje su uključena deca i koji ukazuju na potrebu za korišćenjem individualnih procena (osnovne činjenice/ishodi i ono što je naučeno - da bi se koristilo u obuci)
- ◆ Dobre/perspektivne prakse koje se mogu nadograditi

Kratka analiza glavnih potreba i mogućnosti (kratkoročna/srednjoročna i dugoročna) u vezi sa sledećim:

- ◆ Podizanje svesti o potrebi za individualnom procenom
- ◆ Razvijanje procesa/prakse individualnih procena
- ◆ Poboljšanje postojećih procesa/prakse individualnih procena

PRATITE NAS

Terre des hommes in Europe

tdh-europe.org

twitter.com/TdhEurope

www.facebook.com/TdhEurope

Terre des hommes Hellas

www.facebook.com/tdh.greece

twitter.com/tdh_greece

Terre des hommes Romania

tdh.ro

www.facebook.com/TdhRomania

Child Circle

www.childcircle.eu

twitter.com/ChildCircle.EU

Child Rights Center, Serbia

cpd.org.rs

www.facebook.com/Centarzapravadeteta

Defence for Children The Netherlands

www.defenceforchildren.nl

twitter.com/DefenceChildren

www.facebook.com/DefenceForChildrenNL

Social Activities and Practice

Institute, Bulgaria

www.sapibg.org/bg

www.facebook.com/sapibg

Projekat FOKUS sufinansira
Program Evropske unije za prava,
jednakost i državljanstvo
(2014-2020)

